

MELLOMKIRKELIG RÅD
Den norske kirke

Sak MKR 2/98C

Vår dato:

Vår ref.:

Deres dato:

Deres ref.:

Referat fra møte i Komitéen for Internasjonale Spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke torsdag 30. og fredag 31. oktober 1997 i Kirkens Hus, Underhaugsveien 15.

Tilstede: Gunnar Heiene (leder), Jan Olav Henriksen, Kari E. Ø. Skavoll, Ivar Solbu, Sturla Stålsett, Anne Woulab.

Observatører fra KUI (Kirkens U-landsinformasjon): Estrid Hessellund, Svein Helge Rødahl.

Observatør fra NKR (Norges Kristne Råd): Lars Erik Nordby.

Meldt forfall: Per Gunnar Disch (vara), Brita Gjellesvik, Dag Nordbø (vara), Sigurd Osberg, Eilert Rostrup (vara).

Fra sekretariatet: Hans Morten Haugen, Vebjørn Horsfjord, Hans Jürgen Schorre (på sak 21/97), Margot Igland Skarpeteig (på sakene 22, 23 og 24/97) Stig Utne (på sak 24/97)

Gjester: Ivar Pettersen, forsker, ECON Analyse

Vigdis Halvorsen, Framtiden I Våre Hender og Stiftelsen Max Havelaar

Øyvind Johnsen, utenriksredaktør, Dagsavisen Arbeiderbladet

Ronny Hansen, leder SAIH (Studentene og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond)

Arne Ørum, regionrådgiver Midt-Østen, UDI, medlem av Menneskerettighetsutvalget under Mellomkirkelig Råd

Jo Stigen, Førstekonsulent, Lovavdelingen i Justisdepartementet

Møtet ble åpnet med en kort andakt av Gunnar Heiene.

Sak 15/97: Godkjenning av protokoll fra møtet den 17. og 18. april

Protokollen var også sendt ut på forhånd. Det ble gitt tilbakemeldinger fra medlemmene om at protokollene generelt var innholdsrike, nyttige og til hjelp for de som ikke kunne delta på møtene.

Vedtak:

Protokollen fra møtet den 17. og 18. april 1997 godkjennes.

Sak 16/97: Orienteringer om referater fra MKR, MKR/AU, KISP/AU, KUI og MRU

Følgende var sendt ut på forhånd:

MKR: Møte 5. og 6. mai, MKR/AU: Møte 9. juni, KISP/AU: Møte 27. mai og 15. september

KUI: Møte 21. mai & 9. september, og i tillegg var KUIs VP/budsj for 1998 lagt ved, Mr-utvalget: Møte 26. mai, 18. august og 22. september. I tillegg ble referat fra møtet i Mr-utvalget den 27. oktober delt ut på møtet.

Særlig ble det brukt tid til å gjennomgå KUI-virksomheten i 1997, og gjennomgå planene for 1998. Det ble meldt tilbake fra KISP at U-landsavisa måtte bestå, og behovet for å fortsette

samarbeidet med KN. Menneskerettigheter og vennskaps-/nettverksbygging vil prioriteres i 1998. I tillegg til rosen til KUI, ble det også gitt ros for KISP-arbeid med urfolksproblematikk.

Vedtak:

De framlagte rapportene tas til orientering.

Sak 17/97: Rapporter

Følgende rapporter var delt ut på forhånd:

A) Personlig rapport fra mr-workshop "An effective human rights policy" Oslo 12. - 13. september; av Hans Morten Haugen (noe ulik den felles sluttrapporten)

B) Rapport fra KVs Sentralkomitémøte 10. til 19. september, av Trond Bakkevig

C) Oversikt over innsendte rapporter til MKR fra april.

D) Personlig rapport fra Iwan Chetwynd etter deltakelse på CCMEs (Churches Commission for Migrants in Europe) Generalforsamling 11. - 13. oktober 1997.

Det ble uttrykt tilfredshet med det arbeidet som gjøres med mr-spørsmål, men det ble bedt om at rapporter gjøres mer "tilgjengelige" for de som ikke er inne i tematikken og retorikken. Det ble uttrykt tilfredshet fra NKR med at Den norske kirke hadde invitert en metodist til å delta på Generalforsamlingen til CCME.

Vedtak:

1) Rapportene tas til orientering

2) KISP ber KISP/AU drøfte norsk forberedelse til KVs Generalforsamling på KISP/AU-møtet i desember, til framleggelse på MKR/AU-møtet den 12. desember.

Sak 18/97: Skriv

Følgende informasjon var sendt ut på forhånd:

Til handlingsplan 1998-2000: Menneskerettigheter, Utkast til Mr-strategi mellom Dnk og KN; informasjon om religionslovgivning i Russland og religiøs diskriminering i Romania;

Kirkenes Verdensråds Sentralkomité: Informasjon om Nigeria; rapport fra Unit IV (jubilee);

Notat til MKR/AU-møtet 08.10.97: Videreføring av KEKs Gen.fors; jfr forsoning

Utdrag av "Politisk grunnlag for en sentrumsregjering" av 14.oktober

Det ble meldt at de to plandokumentene kunne responderes på i løpet av november, at NØM er utfordret til å følge opp religionslovgiving innenfor sitt Øst-Europa-arbeid, og at det planlegges utgitt en bok om forsoning, med egen redaktør på Verbum forlag.

Vedtak:

1) Informasjonsskrivene tas til orientering.

2) KISP ber om at det særlig arbeides videre med Menneskerettighetsstrategi for Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke og Kirkens Nødhjelp for perioden 1998-2000.

Sak 19/97: Nye vedtekter for KISP

Forslag til revisjon av vedtektene til KISP var sendt ut på forhånd, og det er formelt MKR som vedtar endringer av disse, etter innstilling fra KISP. Ingen innvendinger kom på de to foreslåtte endringene under punkt 6: Møter og punkt 8: Uttalelser. MKR/AU-møtet den 12.12.97 får seg forelagt forslag til endringer.

Vedtak:

KISP vedtar de nye retningslinjene, og ønsker Norges Kristne Råd velkommen som observatør i KISP.

Sak 20/97: Nye medlemmer i KISP for 1998

Det ble redegjort for grunnen til at Hilde Frafjord Johnson og Marit Nybakk har bedt om å bli fritatt fra vervet. Det ble videre redegjort for at en nå har valgt å oppsøke hovedsaklig

forskningsmiljøer for å rekruttere nye medlemmer, men samtidig understreket at det politiske miljøet, samt misjonsorganisasjonene må vurderes ved nyoppnevninger til KISP fra 01.01.99. På forhånd hadde sekretariatet mottatt forslag til navn fra ett medlem, og det ble i tillegg foreslått navn fra to andre medlemmer under møtet, som KISP vurderte som interessante ved en nyoppnevning. Det kom ingen innvendinger til forslagene fra sekretariatet, som framlegges på MKR-møtet den 2. og 3. februar 1998.

Vedtak:

1) KISP foreslår for MKR følgende to personer til oppnevning som KISP-medlemmer for 1998:

a) Anne Kristin Sydnes, etikkdirektør ved Statoil Norge, med vara Hilde Salvesen, Latin-Amerika-koordinator ved Kirkens Nødhjelp dersom Sydnes likevel ikke kan stille.

b) Torunn Laugen, forsker ved Institutt for Forsvarsstudier

2) KISP foreslår som nytt medlem i KISP/AU, dersom hun velger å bli med i KISP: Anne Kristin Sydnes. Dersom ikke Sydnes kan, vil Brita Gjellesvik bli spurt.

Sak 21/97: Rettferdig handel - edelt prinsipp, vanskelig praksis?

På forhånd var det delt ut informasjon fra stiftelsen Max Havelaar, og i en ettersending var forslag til uttalelse lagt ved.

Ivar Pettersen fra ECON Analyse innledet med utgangspunkt i nyklassisk økonomisk teori, og framholdt at begrepet "rettferdig handel" var svært problematisk fordi handelens logikk er effektivitet. Rettferdigheten sikres gjennom fordeling, men framveksten av verdenshandelen har samtidig skapt høyere velferd og derigjennom muligheter for fordeling. Også i forhold til en rekke andre samfunnsmessige utfordringer, blant annet u-landsgjeld, ble det framholdt at økt verdenshandel gir muligheter til å skape løsninger. Pettersen var positiv til Max Havelaar-ordningen, men samtidig skeptisk til prosedyrer knyttet til rettferdig handel ut fra følgende oppfatninger: Det er feil å sentralisere beslutninger og å bruke andre mekanismer enn markedsinsentiver til å bestemme prisen på en vare. Pettersen var også skeptisk til sentrale momenter i forslaget til uttalelse.

Vigdis Halvorsen fra FIVH redegjorde for etableringen av Max Havelaar-stiftelsen i Norge, samt hvilke prosedyrer som gjelder for å sikre leveranser fra småbrukerorganisasjonene til forbrukerne. Bøndene garanteres en viss minstepris, og samtidig muligheter til å få utbetalt deler av beløpet på forhånd og flere ganger i året. Et krav som stilles til bøndene, er at de ikke skal drive monobruk. Når Joh Johanson nå introduserer Max Havelaar-kaffe, kan de gjøre dette fordi de har fått tilgang på kaffe gjennom det internasjonale kaffeprodusentregisteret. Stiftelsen tar NOK 1, 70 pr solgte kilo kaffe. Stiftelsens rolle er å drive opplysningsarbeid om merkeordningen og om småbønders situasjon

Vedtak:

1) KISP takker for redegjørelsen!

2) KISP er glade for at rettferdig kaffe er introdusert i norske dagligvarebutikker.

3) KISP-medlemmene vil gjøre sitt for å gjøre rettferdig kaffe kjent.

4) KISP ber KISP/AU arbeide videre med forslaget til uttalelse, slik at den kan sendes til alle medlemmene i Kristen-Norges Innkjøpsfelleskap (KNIF), samt til media og relevante organisasjoner.

Sak 22/97: Internasjonal våpenhandel - kan vi utfordre de militær-industrielle kompleks?

På forhånd var det utsendt informasjon fra aviser, fra fredsbevegelsen, samt Dokument 8:90:

Om strengere retningslinjer for eksport av militært materiell, og et policy-notat om MKRs arbeid med krig-/fred-problematikk, behandlet på KISP/AU-møtet i desember-96.

Øyvind Johnsen holdt et engasjerende innlegg, der han påpekte at det er vanskelig å snakke om generelt forbud av våpenhandel, slik fredsbevegelsen ønsker. Dette er bl.a. fordi en svært liten andel av den norske produksjonen er "ferdige" våpen, mens en langt større andel er delkomponenter. Johnsen mente - ut fra egen erfaring - at det skal mye til før det blir en større debatt om våpenhandel, også fordi folk ikke greier å tro at Norge er en av verdens største våpeneksportører, sett i forhold til tallet på innbyggere. Johnsen konkluderte med at det var bedre å arbeide langs andre linjer enn ved å kreve generell stans i norsk våpenhandel:

* Økt innsyn i norsk våpenhandel, gjennom årlige rapporter til Stortinget, i Utenriksdepartementets Eksportkontor og ved å gjøre Statistisk Sentralbyrås kvartalvise oversikter over norsk handel med utlandet mer tilgjengelige.

* Skille klarere mellom sivil og militær produksjon.

* Sikre sluttbrukererklæringer, iallfall fra våre allierte.

* Unngå at våpen eksporteres til ustabile områder - der krig truer.

Vedtak:

1) KISP takker for redegjørelsen!

2) KISP ber om at Menneskerettighetsutvalget arbeider videre med spørsmål knyttet til militærnektelse på samvittighetsgrunnlag, også knyttet til norsk flyktningepolitikk.

3) KISP ber om at Mellomkirkelig Råd søker samarbeid med Kampanjen mot norsk våpeneksport, med mulighet for å slutte seg til dersom dette vurderes hensiktsmessig.

4) KISP ber sekretariatet gjenta oppfordringen som ble sendt til norske myndigheter i fjor om å stemme for en a-våpen-konvensjon under FNs Hovedforsamling.

5) KISP ber KISP/AU arbeide videre med det foreliggende policy-notatet, til framlegg på MKR/AU-møtet den 12. desember.

Sak 23/97: Skjebnetid for Vest-Sahara

På forhånd var det sendt ut avisartikler, utkast til konferanseprogram for konferanse i Oslo om Vest-Sahara, samt forslag til uttalelse.

Ronny Hansen redegjorde for hvorfor forhandlingene om en fredsløsning har stått i stampe fram til sommeren 1997, og han var positivt overasket over det gjennombruddet i forhandlingene som avtalen inngått i Houston 16. september representerer. Det ble redegjort for fasene i fredsplanen, der FN er pålagt store oppgaver, noe krever økte finansielle overføringer. FN skal også ha det administrative ansvaret over hele det okkuperte området fra juli 1998 til folkeavstemminga er avholdt 22. desember.

Vedtak:

1) KISP takker for redegjørelsen!

2) KISP ber KISP-konsulentene følge opp arbeid med dette spørsmålet gjennom Støttekomitéen for Vest-Sahara.

3) KISP vedtar det vedlagte forslaget til uttalelse, og henstiller til Utenriksdepartementet om å stille de nødvendige økonomiske og menneskelige ressurser til disposisjon for å sikre en fredelig folkeavstemming og en gjenoppbygging av Vest-Sahara.

Sak 24/97: Flyktningåret i den norske kirke

På forhånd var det sendt ut rapporten til KV om oppfølgingen av flyktningåret, og sak MKR/AU 35/97: "Flyktningåret i Den norske kirke". Også pressemeldingen "Oppmykingen av asylkriteriene, leksikaartikler om "sigøynere" og "omstreifere", Dok 8:62 "Om oppreisning og erstatning til tatere", avisartikkel og pressemelding fra Raftostiftelsen var sendt ut. Til forslag til vedtak var sendt ut to uttalelser.

Stig Utne orienterte om hvordan Mellomkirkelig Råd hadde gjort Flyktningåret operasjonelt i Norge. Han pekte på tre områder hvor det vil bli arbeidet videre:

- * Vi må løfte fram behovet for å *leve med de fordrevne*, med en teologisk forankring.
- * Samarbeidet med tre andre organisasjoner (Amnesty, NOAS, Flyktningerådet) om politisk påvirkningsarbeid er vurdert positivt.
- * Utvikling av kanaler for å formidle informasjon vi får fra våre søsterkirker og vårt økumeniske nettverk.

Forholdet til aktivist-miljøene i de ulike byene uttrykte Utne bekymring for, siden disse gruppene overtok "styringen" av kirkeasylene. I det arbeidet som er gjort i den økumeniske Kirkeasylgruppa, er det en sterkere vektlegging av det diakonale ved kirkeasylene. Det ble bedt om at personer i denne gruppa blir invitert til MKR-møtet i februar, der MKRs flyktningeengasjement skal diskuteres. KISP uttrykte generelt tilfredshet med MKRs arbeid for flyktninger, men det ble også påpekt at de signalene som var sendt ut om kirkeasyl, lett kunne oppleves å være motstridende.

Spørsmålet om roma- / reisende-problematikk har vært etterlyst på tidligere KISP-møter, og tildelingen av Raftoprisen til International Romani Union var en anledning til å løfte dette opp. Det ble hevdet at det komplekse saksfeltet ikke lar seg løse gjennom en kort uttalelse, men at det må arbeides grundigere med dette.

Vedtak:

- 1) KISP takker for redegjørelsen!
- 2) KISP vedtar forslaget til uttalelse "Fluktens årsaker - flyktnings situasjon", og ber om at den oversettes til engelsk for spredning til relevante fora.
- 3) KISP ber om at en sentral avisredaktør, Gunnar Heiene og et medlem i Kirkeasylgruppa inviteres til å holde innledninger under MKR-møtet 2. og 3. februar 1997.
- 4) KISP vedtar uttalelse - i form av brev til Raftostiftelsen - om sigøynere "Romafolket hedres med Raftoprisen 1. november".
- 5) KISP ber Sturla Stålsett og Kari Skavoll, samt Hans Morten Haugen fra sekretariatet arbeide videre med kirkenes behandling av romafolket og de reisende, med mål om å bringe dette opp på den kirkelige agenda i 1998.

Sak 25/97: Ferdaminne fra reise i Iran

Det var sendt ut avisartikkel fra 25.09.97, kopi av NØFI-uttalelse: "Ikke send iranske apostater og evangeliserende kristne tilbake!" og oversikt over etniske og legale forhold i Iran.

Arne Ørum orienterte om den interessante utviklingen vi har sett i Iran de siste månedene.

Fortsatt er Iran preget av maktkamp under overflaten, som betyr at president Khatami vil ha store problemer med å liberalisere samfunnet. Det ble også framholdt at det iranske samfunnet ikke har sterke demokratiske tradisjoner, og det har ikke vært partier i landet på 50 år. Det vil imidlertid tvinge seg fram partidannelser i tida framover, blant annet rundt de liberale "constructionists". Iran er et land preget av betydelig overvåking og politistat-tendenser.

Det ble spurt etter en beskrivelse av situasjonen for de kristne. Her påpekte Ørum at de kristne ikke var de mest forfulgte, og at særlig baha'i-ene er utsatt. Menighetene Assembly of God er de mest evangeliserende, og Ørum registrerer at de andre kristne menighetene er sinte på Assembly of God, fordi den arbeidsmåten disse bruker, er rettet inn mot å rekruttere medlemmer fra de andre kristne organisasjonene, mer enn å evangelisere blant muslimer.

Vedtak:

- 1) KISP takker for redegjørelsen!
- 2) KISP ber MR-utvalget arbeide videre med saken, og komme tilbake til KISP med en oversikt over de ulike sentra og organisasjoner som arbeider med religiøst forfulgte.
- 3) KISP ber om at det i regi av NØFI, og med bidrag fra de ulike norske organisasjonene som arbeider med kristne som flykter på grunn av sin tro, utarbeides en kort dokumentsamling i løpet av 1998.

Sak 26/97: Den internasjonale strafferettsdomstolen - form og funksjon

På forhånd var Norges innlegg under Hovedforsamlinga i 1996, og Amnesty-rapporten "The quest for justice", samt forslag til uttalelse sendt ut.

Jo Stigen orienterte engasjerende om arbeidet i Den forberedende komité for arbeidet med en internasjonal strafferettsdomstol. Domstolen søkes etablert med erfaringene fra Jugoslavia- og Rwanda-Tribunalene, samt Tokyo- og Nürnbergprosessene, der gjennomføringen av rettergangen er viktigere enn å få fram sannheten, uten mål om å dømme de som bekjenner skyld, slik vi har sett i Sør-Afrika. Det ble redegjort for både de juridiske hindringene, som var av mindre omfang, samt for de mer omfattende politiske hindrene. Gjennom de mange mulighetene for siling underveis, i pre-trial-kammere, sikres at Domstolen kan beskjefte seg med de alvorlige overgrep. En diskusjon er knyttet til hvem som kan melde saker til Domstolen, og om aktoratet knyttet til Domstolen kan ha en egen initieringsfunksjon, er foreløpig ikke løst. Det ble påpekt at NGOer kunne samarbeide med aktoratet dersom en slik initieringsmulighet ble gitt. Skal bare "berørte" stater melde saker? Andre uavklarte spørsmål er knyttet til:

* Hvordan sikre komplementaritet mellom nasjonale domstoler og strafferettsdomstolen?

* Hva er rollen til FNs Sikkerhetsråd i forhold til Strafferettsdomstolen; hvor langt skal SRs eksklusivitet strekke seg? Hva skal FNs fredsbevarende styrker pålegges å gjøre overfor Strafferettsdomstolen?

* Hvor mange stater skal ratifisere konvensjonen som hjemler etableringen av Strafferettsdomstolen; bør Domstolen raskt bli operativ eller bør en sikre at flest mulig stater er med?

* Hvordan sikre utlevering av forbrytere; vil eksisterende konvensjoner være tilstrekkelige?

* På hvilken måte skal Domstolens virksomhet evalueres?

Det ble påpekt at det var avgjørende å unngå å politisere Domstolens virksomhet. Det ble uttrykt glede over at det ser ut til at diplomatkonferansen sommeren 1998 ser ut til å kunne slutføre forhandlingene, og at etableringen vil sikre et internasjonalt håndhevingsorgan med reell tilslutning fra statene.

Vedtak:

1) KISP takker for redegjørelsen!

2) KISP ber de to observatørene oppnevnt av Mellomkirkelig Råd etter invitasjon fra UD, å følge opp behandlingen av saken i FNs Hovedforsamling (6. komité)

3) KISP vedtar den vedlagte uttalelsen, og ber om at den sendes til norske myndigheter, samt til media og organisasjoner.

Sak 27/97: Colombia: mange fredsinitiativer, men finnes vilje til fred hos de stridende parter?

På forhånd var sendt ut KISP-konsulentens rapport fra Colombiareise 14. - 22. juli, samt rapport fra økumenisk delegasjonsreise 14. - 21. juli 1996. Også utkast til søknad til UD for å kunne støtte økumenisk søsterkirker i Colombia og artikkel fra Vårt Land var sendt ut.

Hans Morten Haugen redegjorde kort for det kirkelige arbeidet i Colombia, der mange kirker er blitt mer aktive i fredsarbeidet, og der Den katolske biskopskonferansen og Comision de Conciliacion Nacional (uavhengig, men med bånd til Kat. kirke) spiller en sentral rolle.

Invitasjonen til det økumeniske besøket i juli 1996 kom fra CCN.

I Norge er Røde Kors, Flyktningsrådet og KN - gjennom CLAI (Latin-Am kirkeråd) - operative i Colombia, og Misjonsforbundet driver også virksomhet. Norske myndigheter støtter også myndighetenes egne fredsinitiativer, og er invitert til å bli med i en "vennegruppe". Hans Morten pekte på at det ikke vil komme noen fred før partene virkelig vil ha fred, og i dag ser det ut som om erfaringene fra de geriljagruppene som er blitt sivile, ikke frister til gjentakelse. Mye vil avhenge av hvem som velges til president ved valget neste år, samt

hvordan de paramilitære gruppene utvikler seg, og uansett er det vanskelig å drive politiske forhandlinger uten at det sosiale grunnlaget er bedre enn i dag.

Vedtak:

1) KISP takker for redegjørelsen!

2) KISP ber sekretariatet arbeide videre med å støtte kirker i Colombia som arbeider for fred og styrking av menneskerettighetene, i samarbeid med Kirkens Nødhjelp.

3) KISP ber om at sekretariatet følger opp den økumenisk delegasjonsreisen til Colombia 22. til 28. november, og at sekretariatet holder seg oppdatert på informasjon om Colombia.

4) KISP vurderer lokalvalget i Colombia den 26. oktober og folkeavstemmingen holdt samme dag slik:

* Det må tas sterk avstand fra alle som forsøker å hindre demokratiske prosesser ved å utøve vold og drap og trusler om vold og drap.

* Valgdeltakelsen var høy, til tross for at truslene skremte mange vekk.

* Oppslutningen om en forhandlet fredsløsning og forpliktelsen til selv å være en fredsarbeider var svært høy (tall fra Colombiansk Juristkommisjon indikerer nær 100% blant dem som stemte), noe som tydelig viser at befolkningen i Colombia ønsker reelle politiske endringer, både fra myndighetene og fra de væpnede gruppene.

Sak 28/97: Det var ikke meldt noen saker til eventuelt.

Neste møte i KISP:

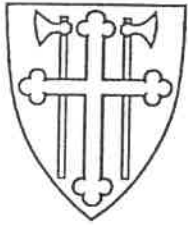
Det holdes vårmøte i KISP **23. og 24. april**, til vanlig tid (16.00 til 14.00)

Det holdes seminar om Kirkenes Verdensråd i Oslo **20. -22. mars**, der alle medlemmene i KISP er hjertelig velkommen!

Oslo 6.11.97

Hans Morten Haugen

MELLOMKIRKELIG RÅD

Den norske kirke

Boks 5816 Majorstua, 0308 Oslo, Tlf.: 22 93 27 50, fax: 22 93 28 28

Uttalelse:
***Skjebnetid for
Vest-Sahara***

31. oktober 1997

Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP),
under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke

SKJEBNETID FOR VEST-SAHARA

Komitéen for Internasjonale Spørsmål under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke har på sitt møte den 30. og 31. oktober diskutert situasjonen i Vest-Sahara, og ønsker i den forbindelse å uttale følgende:

Vest-Sahara er i dag Afrikas siste koloni, okkupert av Marokko etter at Spania trakk seg ut i 1975. FN og OAU har lenge vært engasjert i konflikten, med den første FN-uttalelsen i 1965. Fra 1988 har FN og OAU sammen arbeidet for en fredsplan i området. Denne ble vedtatt i 1991, sammen med en våpenhvile, som er respektert av partene fram til i dag. På 90-tallet har vi imidlertid sett at arbeidet har stoppet opp, og FN har fram til 1996 ikke greid å iverksette fredsplanen.

Kofi Annan har satt sin personlige prestisje inn på å løse Vest-Sahara-spørsmålet, og har utnevnt tidligere utenriksminister James Baker til sin spesialutsending. Intensive forhandlinger mellom Marokko og POLISARIO som representant for det saharawiske folket, med deltakelse også fra Algerie og Mauretania, kulminerte i en avtale i Houston 16. september. Avtalen bekrefter FNs Plan for løsning av konflikten ("Settlement Plan") fra 1991, og inneholder praktiske retningslinjer for nedrustning og identifisering, samt en "code of conduct" som partene har forpliktet seg på.

Avtalen rommer følgende elementer:

- 1) FN skal overta den administrative jurisdiksjonen i det okkuperte området fram til folkeavstemmingen er gjennomført, antakelig den 22. desember 1998.
- 2) Identifiseringskommisjonen skal fullføre arbeidet med å registrere de stemmeberettigede for folkeavstemmingen om områdets framtidige status, uavhengighet eller integrasjon med Marokko.

- 3) FNs Høykommissær for Flyktninger skal bistå flyktningene i eksil, slik at de kan stemme i sitt hjemland.
- 4) Partene i konflikten, Marokko og POLISARIO, forplikter seg til å samarbeide med FN-operasjonen i området, MINURSO, fram til folkeavstemmingen.
- 5) Tallet på marokkansk militært personell i det okkuperte området skal reduseres med 60.000 til 120.000.
- 6) Krigsfanger og politiske fanger skal gjensidig utveksles.

KISP er tilfredse med at avtalen gir klare føringer for den praktiske gjennomføringen av folkeavstemmingen, innenfor en realistisk tidsramme. KISP understreker videre at en støtte til en folkeavstemming om Vest-Saharas framtid på ingen måte er en støtte til etniske statsdannelser. Gjennomføringen av folkeavstemmingen er tvert om en bekreftelse av gjeldende folkerett, uttrykt både generelt i FN-resolusjon 1514 fra 1960 om kolonifolks rett til selvbestemmelse, og spesifikt i en rådgivende uttalelse fra Den internasjonale domstolen i Haag fra 1975, som uttalte at ingen omkringliggende stater hadde historiske bånd til Vest-Sahara som kunne begrunne territoriale krav på området.

KISP vil også uttrykke en sterk bekymring for situasjonen for flyktningene, som ble fordrevet som følge av Marokkos innvasjon mot slutten av 1975. Et anslag på 165.000 flyktninger i flyktningeleirene i Algerie er bekreftet av FN. Vest-Sahara er derfor det landet i verden der den høyeste andelen av befolkningen lever som flyktninger i eksil. Etter 22 år som flyktninger er det nå håp om at FN, i samarbeid med OAU, kan bidra til at flyktningene kan få et mer verdig liv framover. Det store arbeidet for flyktningene som legges ned av mange frivillige organisasjoner, blant dem mange kristne organisasjoner, har vært helt avgjørende for overlevelsen i ørkenen. KISP håper at dette arbeidet kan fortsette under gjenoppbyggingen av Vest-Sahara.

KISP ser i tillegg konflikten om Vest-Sahara i et større regionalt

perspektiv. KISP mener at en fredelig løsning vil ha en positiv effekt også for de omkringliggende stater, og motvirke den meningsløse volden utført av ekstreme grupper, særlig i nabolandet Algerie. Gjennom å respektere våpenhvilen fra 1991, har POLISARIO - som både en geriljabevegelse og en regjering i eksil - vist at forhandlinger kan føre fram.

KISP vil på bakgrunn av dette rette følgende henstillinger til norske myndigheter:

- 1) Utenriksdepartementet bes om å sikre en tilstrekkelig tilstedeværelse av observatører til gjennomføringen av både identifiseringsprosessen og selve folkeavstemmingen, gjennom FN s MINURSO-operasjon og gjennom NORDEM.
- 2) Utenriksdepartementet bes om å bistå norske organisasjoner som har meldt interesse for et humanitært arbeid i Vest-Sahara, og gjennom NORAD gi midler til prosjektbistand og gjenoppbygging.
- 3) Utenriksdepartementet bes om å informere den norske befolkning om innholdet i fredsplanen, med en kort historisk innføring.
- 4) Utenriksdepartementet bes om å medvirke gjennom FN-systemet til å sikre at prosessen forløper i henhold til det oppsatte tidsskjemaet, slik at folkeretten kan ivaretas og respekteres. (KIRKEINFO)

31.10.97

MELLOMKIRKELIG RÅD
Den norske kirke

Vår dato:

07.11.97

Vår ref.:

97/619-1

553.2

Deres dato:

Deres ref.:

Utenriksdepartementet
Postboks 8114 - Dep
0032 Oslo

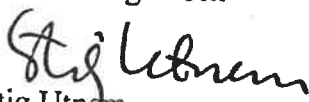
Oversendelse av uttalelsen "Skjebnetid for Vest-Sahara"

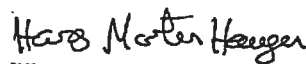
Den vedlagte uttalelsen er diskutert på møtet i Komitéen for Internasjonale Spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke, og bidrar til å kaste lys over en konflikt som har vært lite kjent i det norske politiske miljøet og den norske offentligheten.

FN-operasjonen MINURSO har vært preget av usikkerhet rundt spørsmålet om finansiering. Dette har også vært en av årsakene til at gjennomføringen av fredsplanen har gått langsomt. Fra vedtaket under møtet i KISP heter det blant annet: "KISP [...] henstiller til Utenriksdepartementet om å stille de nødvendige økonomiske og menneskelige ressurser til disposisjon for å sikre en fredelig folkeavstemming og en demokratisk gjenoppbygging av Vest-Sahara."

Vi imøteser informasjon om hvordan Utenriksdepartementet vil arbeide med denne saken.

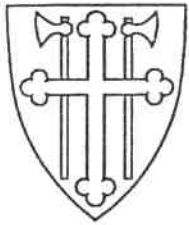
Med vennlig hilsen

Stig Utne
generalsekretær

Hans Morten Haugen
KISP-konsulent

KOPI: Utenrikskomitéen på Stortinget
Partienes hovedkontorer
Medlemmene i Det norske menneskerettighetsfond
Flyktningsrådet
Norsk Studentunion
SAIH - Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond
Juridisk Rådgiving for Kvinner

MELLOMKIRKELIG RÅD

Den norske kirke

Boks 5816 Majorstua, 0308 Oslo, Tlf.: 22 93 27 50, fax: 22 93 28 28

Uttalelse:

***Etablering av en interna-
sjonal strafferettsdomstol
- viktig for å styrke
menneskerettighetene***

31. oktober 1997

Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP),
under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke

ETABLERING AV EN INTERNASJONAL STRAFFERETTSDOMSTOL - VIKTIG FOR Å STYRKE MENNESKERETTIGHETENE

Komitéen for Internasjonale Spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke har på sitt møte den 30. og 31. oktober 1997 diskutert de internasjonale forhandlingene for å etablere en internasjonal strafferettsdomstol. I den anledning ønsker KISP å uttale følgende:

De internasjonale menneskerettighetene har i dag ordninger som skal sikre mot de groveste formene for overgrep mot menneskets verd. Menneskerettighetene regulerer forholdet mellom statsmakt og individ, og menneskerettighetene har etter Den andre verdenskrig fått en internasjonal kodifisering både gjennom sedvanerett og vedtatte konvensjoner. Prinsippet om statlig suverenitet og prinsippet om ikke-innblanding vil utfordres når forpliktelsene ligger på et internasjonalt nivå.

Menneskerettighetene bygger allerede på at en juridisk person må stå ansvarlig for det internasjonale samfunn, til tross for at den sterkeste lov- og domsmakt finnes på det statlige nivå. Det er statsmakten som juridisk person som må stå til ansvar overfor de internasjonale håndhevingsorganer, dersom respekt, sikring eller fremming av menneskerettighetene ikke er ivaretatt i tilstrekkelig grad.

I årene etter Den andre verdenskrig har arbeidet med å pålegge statene ansvar, resultert i flere konvensjoner på internasjonalt nivå. De viktigste - slik KISP ser det - er:

- * Folkemordskonvensjonen fra 1948 har ikke noe håndhevingsorgan, og har ikke maktet å ha noen betydning i møte med de folkemordene vi har vært vitne til på 90-tallet. Folkemordskonvensjonen er blitt anvendt

på tilfeller av kulturelt folkemord.

- * Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter fra 1966 regulerer retten til liv i artikkel 6, og frihet fra tortur og slaveri i henholdsvis artikkel 7 og 8. Her finnes det en egen menneskerettighetskomité som statene rapporterer regelmessig til.
- * Konvensjonen mot tortur fra 1985 har også en egen komité som skal følge statenes etterlevelse av konvensjonen. Det er derfor et noe sterkere håndhevingsapparat vi her er vitne til. Komitésystemet i FN fungerer imidlertid ikke effektivt nok, og en revisjon av denne ordningen vil komme.

Arbeidet med å etablere en internasjonal straffedomstol begynte opprinnelig i etterkant av Nürnberg-prosessen. Arbeidet utført i krigsforbrytertribunalene for Det tidligere Jugoslavia og Rwanda har gitt erfaringer for det videre arbeidet. Gjennom etableringen av slik domstol, blir enkeltmennesker gjort til en juridisk person i forhold til et internasjonalt rettslig system. Arbeidet bygger videre på erkjennelsen av at visse typer overgrep er av så omfattende karakter at overgriperne må gjøres ansvarlig overfor et slikt system, som bygger på internasjonalt anerkjente normer.

Det er tre former for overgrep som er så alvorlige at en tiltale vil bli tatt ut:

- * Folkemord - både overfor de som har gitt oppdraget og de som har utført det.
- * Forbrytelser mot menneskeheten, som omfatter mord, forsvinninger, tortur, voldtekt, tvangsfordriving, fengsling eller slavehold og kollektiv forfølgelse.
- * Alvorlige overgrep mot internasjonal humanitær rett (krigens folkerett), forstått som de fire Genevekonvensjoner fra 1947, med to tilleggsprotokoller fra 1977, der den andre av disse regulerer ikke-internasjonale konflikter. Behandling av sivile, fanger, sårede og personer som har overgitt seg, blir underlagt strenge regler i krigens folkerett.

Statene har gjort overaskende store framskritt i forhandlingene, men det er mange som holder igjen, og som ønsker å begrense mandatet. I særlig grad er det her de mektigste statene, blant dem de fem faste medlemmene av FNs Sikkerhetsråd, som ønsker å hindre at en internasjonal straffedomstol får for utvidete fullmakter. Særlig vil de fem faste medlemmene motsette seg at påtalemakten hos Domstolen arbeider mens det foregår en Sikkerhetsrådsoperasjon etter kapittel 7 i FN-Charteret: Fredsopprettende operasjoner. Dersom en skal foreta undersøkelser som en forberedelse til en straffeprosess på et for sent tidspunkt, vil dette svekke den rettslige prosess, og indirekte også bidra til at overgriperne kan slippe unna og overgrepene kan fortsette. Prinsippet som gjelder på nasjonalstatlig nivå, med en tredeling av makten, der utøvende makt ikke kan instruere den dømmende makt, bør være relevant å følge for domstolens arbeidsform.

Et vanskelig punkt i avveiningen, er hvilke omstendigheter som må være tilstede for at det nasjonale domstolsystem blir vurdert å ikke kunne ivareta sine oppgaver på en tilstrekkelig måte. Disse såkalte utløsningsmekanismene må baseres på at ikke bare statlige organer eller Sikkerhetsrådet, men også Domstolen selv, kan initiere undersøkelser. Det er også av betydning av det i et slikt mandat ikke ligger begrensninger i tid og fokus, men at slike begrensninger eventuelt bringes fram i løpet av undersøkelsen.

I løpet av forhandlingene er det vektlagt betydningen av komplementaritet mellom nasjonale domstoler og den internasjonale straffedomstolen, slik at disse kan utfylle hverandre. For at denne skal fungere, er det av stor betydning at statene søker et konstruktivt samarbeid med domstolen. Artikkel 9 (2) sier at dersom en person har møtt i retten i en nasjonal domstol, kan denne også møte for den internasjonale straffedomstolen dersom den nasjonale rettssaken ikke i tilstrekkelig grad var upartisk eller uavhengig, dersom saken ble tatt opp for å verne mot et internasjonalt ansvar, eller dersom tiltalen ikke var tilstrekkelig omfattende.

En viktig forutsetning for at dette skal fungere, er at den internasjonale straffedomstolen har automatisk jurisdiksjon, knyttet til de tre kjerneforbrytelsene. Dette innebærer at domstolen kan bringe opp saken dersom den nasjonale rettsprosess ikke har fungert tilfredsstillende. Det må forutsettes at statene gir tilslutning til en slik automatisk jurisdiksjon, slik at domstolen kan arbeide mest mulig effektivt.

På denne bakgrunn, vil KISP vektlegge følgende:

- * Som del av den verdensvide kirke, støtter KISP helhjertet arbeidet for å knytte internasjonalt anerkjente normer opp mot et system som forplikter og ansvarliggjør den enkelte. Overgrep mot enkeltmennesker, særlig av den ytterst graverende karakter det her er snakk om, er også en hån mot den Gud som har skapt oss.
- * Regjeringsledere og politiske, militære og religiøse ledere har et særlig ansvar. KISP støtter at også personer som har oppfordret til vold, men som ikke selv har vært med i utføringen av volden, må stilles til ansvar.
- * Ethvert juridisk system må bygge videre på anerkjente prinsipper, blant annet at det kan idømmes straff for en forbrytelse bare dersom det eksisterer lover som regulerer slike handlinger. For de tre forbrytelsene det her gjelder, ønsker KISP å understreke at disse representerer klare brudd på internasjonalt anerkjente minstestandarder, som også samsvarer med lover på nasjonalt nivå.
- * Det er av avgjørende betydning at det oppnås konsensus om mandatet til den internasjonale straffedomstolen, slik at diplomatkonferansen i juni 1998 kan vedta opprettelsen av domstolen. KISP mener at de tre forbrytelsene allerede inkludert i forslagene, må bringes inn i mandatet. Når det gjelder inkludering av andre typer forbrytelser, vil KISP følge opp hvilke forståelser av forbrytelser mot menneskeheten og alvorlige brudd på internasjonal humanitær rett domstolen legger til grunn. Dersom disse defineres vidt, med fokus på grad av systematikk og omfang i overgrepene, vil dette sikre et mandat som dekker de groveste forbrytelser. (KIRKEINFO)

MELLOMKIRKELIG RÅD
Den norske kirke

Vår dato: 07.11.97 Vår ref.: 97/621-1 551:9
Deres dato: Deres ref.:

Utenriksdepartementet
Postboks 8114 - Dep
0032 Oslo

Oversendelse av uttalelse "Etablering av en internasjonal strafferettsdomstol - viktig for å styrke menneskerettighetene"

Den vedlagte uttalelsen fra Komitéen for Internasjonale Spørsmål (KISP) under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke er et svar på våre søsterkirkers henstilling til oss om å bringe videre til norske myndigheter nødvendigheten av å etablere en internasjonal strafferettsdomstol raskt. Samtidig er det viktig at statenes oppslutning om denne - uttrykt gjennom ratifisering - sikres.

KISP erkjenner at etableringen av en internasjonal strafferettsdomstol vil være et viktig skritt i retning av å sikre internasjonal anerkjennelse av sentrale fellesnormer. Samtidig vil etableringen av dette håndhevingsorganet ha en preventiv effekt for ettertiden.

Vi imøteser informasjon om hvordan regjeringen arbeider med saken.

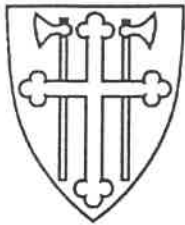
Med vennlig hilsen

Stig Utne
Stig Utne
generalsekretær

Hans Morten Haugen
Hans Morten Haugen
KISP-konsulent

KOPI: Justisdepartementet
Utenrikskomitéen på Stortinget
Partienes hovedkontorer
Medlemmene i Det norske menneskerettighetsfond
NGO-Forum for menneskerettighetsorganisasjoner

MELLOMKIRKELIG RÅD

Den norske kirke

Boks 5816 Majorstua, 0308 Oslo, Tlf.: 22 93 27 50, fax: 22 93 28 28

Uttalelse:

Rettferdige varer

3. desember 1997

Komiteen for Internasjonale Spørsmål (KISP),
under Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke

husholdningen."

I en fotnote legges det til: "Det arbeides nå aktivt med å kartlegge interessen for - og drive aktiv markedsføring av - rettferdige varer i Norge (kaffe, te, kakao og etter hvert flere varer). Kirkerådet må snarest gis mulighet til å delta i oppstarten av en slik merkevareordning etter mønster fra andre europeiske land. Kirkens Nødhjelps ungdomsbevegelse "Changemaker" er blant dem som søker å fremme bruk av rettferdige varer."

PRINSIPPET "RETTFERDIG HANDEL" I NORGE

Som det første produktet er nå kaffe lansert på det norske markedet gjennom kaffehuset Joh. Johanson. Kaffe er for mange lands vedkommende den viktigste eksportartikkelen, men målet er at også sunnere varer etter hvert kan gå inn i produktspekteret "rettferdige varer". Det understrekes at det enkelte ledd i distribusjonskjeden; kaffebrennerier, importører og distributører, skal fortsette å ivareta sine funksjoner, mens en går utenom fordyrende mellomledd. Særlig viktig her er lokale oppkjøpsagenter og internasjonale ravarebørser, som i dag skaper en situasjon der en svært liten andel av den prisen vi betaler, går til primærprodusenten.

En produsentorganisasjon bygd opp av lokale småskalaprodusenter må - for å få tilgang til merkevareordningen i europeiske land - være registrert i et internasjonalt produsentregister. ICR (International Coffee Register) har kontor i Nederland, og tilsvarende registre for andre varegrupper har kontorer i Tyskland og Sveits. Etter godkjenning av en produktprøve, samt en reise for å hente inn ytterligere informasjon, blir den lokale produsentorganisasjonen med på en to års prøveperiode. Denne videreføres i inngåelse av en kontrakt dersom evalueringen mot slutten av toårsperioden konkluderer positivt.

Markedsføring av idegrunnet for introduksjonen av rettferdige varer, samt markedsføring av selve varene, blir her en viktig oppgave. Det må arbeides for at slike varer skal bli tilgjengelige i alle dagligvarebutikker.

Selv om innvendingen utvilsomt har noe for seg, er det fire gode argumenter for at kaffen likevel egner seg:

- * For det første er det slik at kaffebøndene kan ikke legge om produksjonen i riktig retning uten at de har en viss minstekapital. Dette kan de få tilgang til ved at de får en mer rettferdig og anstendig pris på varene.
- * For det andre skjer kaffehøsting fra store plantasjer i særlig grad ved innleid arbeidskraft, der arbeiderne ikke har innflytelse over noen beslutninger, heller ikke fordeling av overskuddet. Gjennom kjøp av rettferdige varer, vil dette kunne motvirkes.
- * For det tredje er kaffe er en vare som holder seg godt under lagring og transport, og som kan foredles videre i det enkelte land, tilpasset de enkelte lands smaksganer.
- * For det fjerde er det et krav at de bøndene som er medlemmer av de kooperativer som er godkjent av Det internasjonale kafferegisteret, ikke skal konsentrere produksjonen bare til å gjelde kaffe.

En annen innvending som har vært framme er at introduksjonen av "rettferdige varer" ikke er klargjørende med hensyn til hva som er det avgjørende kriterium for å sette skiller mellom tilsynelatende like varer. Er det egentlig så enkelt som at de varene som har et anbefalingsmerke på alle måter trygt kan kjøpes, mens vi på ingen mate bør fortsette å kjøpe andre, ikke anbefalte merker?

Til det er det å si at produktinformasjon er vesentlig for at en ukritisk forbrukerkultur kan snus til bevisst forbrukermakt. Produktinformasjonen kan selvsagt aldri inneholde alle opplysninger, men den kan være et rettleiding når vi foretar valg. Max Havelaar produktinformasjon kan garantere at menneskene involvert i arbeidet med å framstille varen, ikke har blitt utnyttet i dette arbeidet, men har deltatt som uavhengige, selveiende bønder.

KIRKERÅDET
Den norske kirke

Vår dato:

Vår ref.:

12.12.97

97/502

Saksbehandler:

Deres dato:

Deres ref.:

hnh

Utenriksdepartementet
Boks 8114 - Dep
0032 Oslo

Oversendelse av uttalelsen "Rettferdige varer"

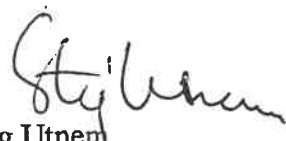
Som Utenriksdepartementet vil kjenne til, har rettferdig kaffe, koordinert gjennom stiftelsen Max Havelaar, nå blitt introdusert gjennom kaffehuset Joh.Johanson. Den informasjonseffekten som er knyttet til å belyse det globale handelsmønsteret på en slik måte, har Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd stor tro på. Også muligheten den enkelte forbruker har til å gjøre enkle valg for å bidra til en mer rettferdig verden, er noe som gjør denne introduksjonen unik.

Kirkerådet og Mellomkirkelig Råd ber om at informasjon om dette spres i organisasjonene, og ber også Utenriksdepartementet legge til rette for dette. I Den norske kirke vil rettferdig handel følges opp innenfor en fireårig handlingsplan for oppfølging av Kirkemøtesaken "Forbruk og rettferd" i samarbeid med Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp.

Med vennlig hilsen

Erling Pettersen
Dierktør Kirkerådet

Stig Utne
Generalsekretær Mellomkirkelig Råd

Kopi: Medlemsorganisasjonene i Stiftelsen Max Havelaar Norge
Bispedømmekontorene i Den norske kirke
Medlemsorganisasjonene i Kristen-Norges Innkjøpsfelleskap (KNIF)

